

En nation av emigranter

En studie över den salvadoranska statens förhållande till sin emigrerande befolkning samt konsekvenserna för deras medborgarskap.

Abstract

Around the world governments reach out to their emigrant population, embracing them as part of the nation, expecting their economic contribution. The aim of this thesis is to examine the political strategy and governmental activities of El Salvador with the purpose to include emigrants in the nation building project. The main question is what consequences this has for the significance of citizenship. This case study is based on the theoretical framework of external citizenship which is a new phenomena emanating from states growing interest of their expanding diaspora. It divides external citizenship in two parts; a legal dimension and a practiced identity.

I find that as the economic potential of salvadoreans abroad increase, the Salvadorean government makes institutional changes to tie emigrants to the nationstate. This results in the possibility for salvadoreans to remain citizens in their country of origin, practicing their salvadorean identity at the same time as they naturalize abroad. Also the nationstate is affected as the nation does not correspond with the territory of the state anymore. However, there are still areas of incorporation where external citizens and citizens resident in El Salvador are not treated as equals as in the case of political participation.

Keywords: El Salvador, emigration, externt medborgarskap, nationalstat, identitet

Innehållsförteckning

Förkortningar	3
Karta över El Salvador	4
1 Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning.....	5
1.2 Teori	6
1.3 Metod och material.....	7
1.4 Avgränsning och disposition.....	8
2 Den förändrade bilden av emigranten	10
2.1 Definition av stat och nation	10
2.2 Barrys definition av medborgarskap	11
2.2.1 Medborgarskapets juridiska dimension.....	11
2.2.2 Medborgarskapet som utövad identitet	12
2.3 Barrys externa medborgarskap.....	13
2.3.1 Externt medborgarskaps juridiska dimension	13
2.3.2 Externt medborgarskap som utövad identitet.....	14
2.4 Medborgarskap eller postnationellt medlemskap?.....	16
2.5 Sammanfattning	17
3 Bakgrunden till fenomenet	18
3.1 Salvadoransk migrationshistoria	18
3.2 Statistik över salvadoraner i utlandet	20
3.3 Arbetskraft som främsta export.....	20
4 Den salvadoranska statens agerande	22
4.1 Från periferi till centrum – en ny politik	22
4.2 Institutionella förändringar och framtidens strategi.....	23
4.2.1 Social-kulturella aktiviteter	24
4.2.2 Ekonomiska aktiviteter.....	25
4.3 Sammanfattande reflektioner	26
5 Det salvadoranska externa medborgarskapet	27

5.1	Konsekvenserna för den juridiska dimensionen.....	27
5.1.1	Konsulär hjälp och uppehållstillstånd	28
5.1.2	Dubbel nationalitet och dubbelt medborgarskap.....	28
5.2	Den utövade identiteten - politisk inkorporering	29
5.3	Sammanfattande reflektioner	30
6	Resultat	31
7	Referenser.....	33

Förkortningar

ARENA	Republikanska nationella alliansen ¹ (Alianza Republicana Nacional)
BCR	El Salvadors centralbank (Banco Central de Reservas)
BNP	Bruttonationalprodukt
DGACE	Generalstyrelsen för uppmärksammandet av gemenskapen i utlandet (Directorio General de Atención a la Comunidad en el Exterior)
DIGESTYC	Generalstyrelsen för statistik och census i El Salvador (Dirección General de Estadística y Censos)
FISDL	Fonden för sociala investeringar för lokal utveckling i El Salvador (Fondo de Inversión Social para el Desarrollo Local)
FMLN	Fronten Farabundo Martí för nationell befrielse (Frente Farabundo Martí para la Liberalización Nacional)
FDR	Demokratiska Revolutionära Fronten (Frente Democrático Revolucionario)
NACARA	Nicaraguan Adjustment and Central American Relief Act
NYUL	New York University of Law
TPS	Temporary Protection Status
UCA	Centralamerikanska universitetet (Universidad Centroamericana)
UNDP	United Nations Development Program

---

¹ Översättningar från spanska är författarens egna.

Karta över El Salvador

www.geographic.org/maps/new1/el_salvador_maps.html (2007-05-19)

1 Inledning

När man tar flyget till El Salvador, landar på den internationella flygplatsen och därefter bilar in till huvudstaden San Salvador möts man längs vägen av ett stort monument som representerar alla de salvadoraner som lever bortom landets gränser. Det har fått namnet *Los hermanos lejanos* (De avlägsna syskonen). Detta konstverk ger en bild av den betydelse salvadoransk emigration har för landet idag. Under tiden som jag bodde i El Salvador och praktiserade på en ickestatlig organisation väcktes mitt intresse för den strida ström emigranter som lämnar landet. Enligt regeringen lever över en tredjedel av landets befolkning utomlands, av vilken den stora majoriteten är bosatt i USA. Faktum är att det inte finns några exakta uppgifter och man vet inte heller hur många av dem som har uppehållstillstånd, medborgarskap eller eventuellt saknar dokumentation. Vad man däremot vet är att de summor som de skickar hem till sina familjer är den största enskilda inkomst den salvadoranska staten har. Runt om i världen står flera regeringar inför en liknande situation. I strävan efter att bevara kontakten med den stora skaran emigranter måste de ta till olika strategier, vilket får omvälvande konsekvenser för nationalstaten och begreppet medborgarskap. Det är inte längre lika självklart vem som kan inneha medlemskap i en nation och inte heller var gränserna går för nationen. Emigrationen ställer staten och medborgarskapet inför en ny utmaning.

1.1 Syfte och frågeställning

Mycket har skrivits om de utmaningar stater ställs inför genom migration och globalisering, men allt som oftast skrivs detta ur ett *mottagande* perspektiv. Likaså har man diskuterat medborgarskapet för invandrare, vad det innebär och vilka det bör tillfalla, ur samma mottagande perspektiv. Av denna anledning är jag intresserad av att vända på frågeställningen och se till situationen den *sändande* staten ställs inför. Det är inte min ambition att utreda huruvida emigration är positivt eller negativt för ett lands utveckling, vilket det ännu idag råder oenighet om (Østergaard-Nielsen 2003). Istället vill jag undersöka hur sändarstaten agerar inför massutvandring och hur detta påverkar medborgarskapet för dess emigrerande befolkning. Enligt internationell rätt har stater rätt att begränsa

invandring, men inte utvandring². Därför blir de tvungna att med mjuka medel kontrollera emigration.

Uppsatsens *syfte* är att med teorin som hjälp och underlag beskriva den utmaning emigrationen utgör för det salvadoranska medborgarskapet. Målsättningen är att utreda och förstå hur staten agerar samt vilka följder detta har för medborgarskapets utveckling.

Min *hypotes* är att den salvadoranska staten använder strategier av olika slag i sin strävan att bevara banden till sina emigranter. För att detta ska vara möjligt krävs att den salvadoranska *diasporan*³ inkluderas i nationens gemenskap, vilket efterfrågar en ny syn på medlemskap i det salvadoranska samhället och en ny syn på medborgarskap överhuvud taget.

Det som gör det valda landet speciellt är inte totalsumman av emigranter eller penningförsändelser som korsar gränserna, utan summan i förhållande till befolkning och ekonomi. I den jämförelsen tillhör El Salvador Latinamerikas främsta nationer (Världsbanken 2006 s.90). Vidare har uppmärksamheten sällan varit riktad mot detta Centralamerikas minsta och tätast befolkade land, vilket är en annan anledning att studera just El Salvador. Frågeställningen är av *empirisk karaktär* och inte *normativ* då målsättningen är att undersöka hur det externa medborgarskapet är utformat och inte hur det bör vara utformat, hur staten agerar och inte hur den bör agera (Lundquist 1993 s.60f).

Frågeställningen är följande:

- Vilken inverkan har den salvadoranska emigrationen på det salvadoranska medborgarskapets utformning?

För att nå mitt syfte låter jag besvara följande underfrågor:

- Hur agerar den salvadoranska staten för att bevara banden till sina emigrerade medborgare?
- Vilka blir konsekvenserna för nationalstaten och för den salvadoranska diasporan?

1.2 Teori

Väldigt lite forskning har gjorts med fokus på sändarländer och den politik som dessa utövar för att kontrollera migration, samt ännu mindre på medborgarskap ur ett emigrationslands perspektiv. Istället finns en uppsjö forskning kring immigration. (se Castles & Miller 2003, Hollifield 2000) En förklaring kan vara att de flesta universitet och forskningsinstitutioner är belägna i mottagarländer och

---

² Se artikel 12(2) i Internationella konventionen för medborgerliga och politiska rättigheter.

³ Begreppet används här i sin vidare betydelse av försäkringsgrad befolkning.

därmed läggs större vikt vid immigration och invandrares medborgarskap (Schuck 2006 s.7).

Den teoretiska utgångspunkten för den här uppsatsen är det som Kim Barry (2006) kallar *external citizenship, externt medborgarskap*. Bortsett från en artikel av Raimer Bauböck (2003) är det framför allt ett symposium från New York University of Law (NYUL) som utgör det skrivna materialet om detta begrepp. Barry med kollegor skriver ur ett internationellt-rättsligt perspektiv om denna nya form av medborgarskap som framträder i spåren av världens emigration. Hon menar att medborgarskapet, som en gång varit en strikt territoriellt begränsad status, nu har fått nya dimensioner och upptäckts vara något portabelt, utbytbart och multipelt. Detta kräver en ny modell för medborgarskap som tar hänsyn till emigration. Barry beskriver externt medborgarskap som ett *pågående förhållande* mellan emigrationsstater och deras medborgare som tillfälligt eller permanent har flyttat till en immigrationsstat. Det handlar om hur stater och emigranter anstränger sig för att bevara band till varandra genom aktiviteter av olika karaktär, såväl sociala och ekonomiska som politiska. I den nya situation som nationalstaten och dess befolkning befinner sig sker en förvandling av medborgarskapet. Jag tar avstamp ur Barrys definition av externt medborgarskap för att förklara det statliga agerandet och följderna för medborgarskapet i den salvadoranska kontexten. Vidare gör jag en jämförelse med begreppet *postnationellt medlemskap* vars betydelse framhävs av forskare som Yasemin Soysal (1994). Hon menar att medlemskap i nationalstaten har förlorat i betydelse. Vad som tidigare var rättigheter baserade på nationell tillhörighet har nu blivit universella principer. Flertalet forskare är oeniga om den bilden av nationalstaten. Jämförelsen görs i studien för att tydliggöra innebörden av det externa medborgarskapet och hur detta skiljer sig från andra mer negativa teorier angående nationalstatens betydelse i en globaliserad värld.

1.3 Metod och material

Jag använder mig av en *empirisk fallstudie* där målsättningen är att beskriva och skapa en förståelse för den situation som råder mellan den salvadoranska staten och dess utomlands bosatta medborgare. Ett alternativ hade varit att låta göra en *komparativ studie*, där olika emigrationsländer jämförs. Detta hade dock inte gett utrymme för den djupare *kvalitativa* undersökning som jag finner nödvändig för denna fallstudie. (se Lundquist 1993 s.104f)

I uppsatsen finns i viss mån ambitionen att studien ska ha *extern validitet*, såtillvida att det resultat som redovisas även ska kunna vara applicerbart på andra fall än El Salvador (Esaiasson et al. 2002 s.61f). Uppsatsen skrivs med vetskapen om att denna situation och detta förhållande till befolkningen inte är något unikt för El Salvador, utan delas av andra utvecklingsländer runt om i världen. Även om avsikten är att empiriskt fokusera på just fallet El Salvador kommer jämförelser att göras med andra länder under analysen, när detta anses relevant för uppsatsen.

Studien bör klassificeras som *teorianvändande* eller *teorikonsumerande* (Ibid. s.40f). Det är med hjälp av teoribildningen kring det *externa medborgarskapet* som det salvadoranska fallet ska studeras. Teorin som ligger till grund för analysen befinner sig måhända i ett initialstadium, men är trots allt redan befintlig och inget eget teoretiskt bygge.

För att besvara min frågeställning använder jag mig av en *kvalitativ litteraturstudie* med syfte att klargöra tankestrukturer i materialet vid analysen av El Salvador (Ibid. 233f). Målet är att lyfta fram och göra den salvadoranska regeringens agerande begripligt samt skapa en förståelse för hur det påverkar medborgarskapet. Materialet är till största delen på spanska då landet är litet och inte alltför omskrivet på senare tid. Som tidigare nämnts är forskning med utgångspunkt i sändarländer ovanligt, särskilt med El Salvador som undersökningsobjekt. Där finns emellertid studier gjorda på länder som exempelvis Mexiko och Filipinerna, vilka kommer att utgöra jämförande exempel. Utöver det sekundärmaterial som behandlar El Salvador, däribland artiklar från Universidad Centroamericana (UCA), UNDP El Salvador och ett antal andra källor utnyttjar jag framför allt salvadoranska statliga hemsidor. Utrikesdepartementet och den salvadoranska ambassaden i USA rymmer strategier för förhållandet till diasporan och utförlig information till emigranter. Här presenteras planerna för relationen mellan staten och dess befolkning utomlands och de institutionella förändringar som skett och kommer att ske. Det är rimligt att ifrågasätta de statliga källornas objektivitet. Därför har de kompletterats med artiklar skrivna av kritiska författare både inifrån och utifrån landet för att få en balanserad bild av förhållandet mellan El Salvador och dess emigrerande befolkning.

1.4 Avgränsning och disposition

I fokus för uppsatsen ligger statens agerande och interaktion med den salvadoranska diasporan. Det är hur statens beslut påverkar emigranternas medborgarskap som analyseras. Därmed kommer de transnationella verksamheter utan statens inblandning att få mindre utrymme. Dessa utgör också en del av det externa medborgarskapet, men kommer av utrymmesskäl endast att beröras flyktigt.

Begreppen stat och nation kommer att kort definieras i uppsatsens teoridel. För att begränsa uppsatsens längd kommer ingen djupare diskussion göras om begreppens innebörd. Det externa medborgarskapet är det centrala teoribegreppet.

Kapitel 2 kommer att presentera en genomgång av begreppsdefinitioner och det centrala teoretiska materialet om externt medborgarskap. Därefter, i *kapitel 3* ges en historisk bakgrund av den salvadoranska migrationen samt en statistisk översikt av salvadoraner i utlandet och de pengar de skickar hem. På grund av svårigheten att strikt skilja på statens agerande och hur medborgarskapet påverkas har en kompromiss gjorts i analysen som resulterat i följande fördelning. I *kapitel 4* beskrivs den salvadoranska regeringens agerande och strategi gentemot

emigrationen. Dessutom redogörs det för vilka områden som prioriteras och vilka som kommer i skymundan. Här inleds beskrivningen av hur medborgarskapet påverkas. I *kapitel 5* kompletteras beskrivningen av konsekvenserna för medborgarskapet med fokus på juridisk och politisk inkorporering av salvadoraner utomlands. Avslutningsvis sammanfattas resultatet av studien i *kapitel 6*, jämte förslag till vidare forskning.

2 Den förändrade bilden av emigranten

Att överge sitt land har länge inneburit en förlust av nationell tillhörighet. Som emigrant förlorade man förr sin juridiska och politiska koppling till ursprungslandet. I värsta fall betraktades man som en förrädare, som inte ansågs tillhöra den nationella befolkningen och därmed inte heller fick ta del av de rättigheter och skyldigheter medborgarskapet innebar. Idag har denna situation drastiskt förändrats. Numera har emigrationsstater omvärderat sina emigranter. De är generellt sett inte längre betraktade som överlöpare eller svikare, utan hyllas istället i allt fler stater som nationella hjältar. (se bl.a. Barry 2006, Chander 2006, Martiñes-Saldaña 2003, Rodriguez 2002) Svaret på frågan om vem som räknas som medborgare är inte längre lika enkelt.

Till att börja med görs i detta kapitel en kort definition av stat och nation. Därefter presenteras Barrys definition av medborgarskap och framför allt det externa medborgarskapet. Avslutningsvis görs en jämförelse med vad som kallas postnationellt medlemskap.

2.1 Definition av stat och nation

Fernández (2005) beskriver *staten* som en juridisk organisation som genom lagar styr folket och bestämmer medborgarnas legala status genom att tilldela dem rättigheter och skyldigheter (Ibid. s.95). Staten reglerar politiska, ekonomiska och sociala relationer inom ett begränsat område och i de flesta moderna nationalstater ligger en konstitution och lagstiftning till grund för dess definition. Det är hos folket (eller nationen) beslutsmakten ligger och därmed är det av yttersta vikt att fastställa vilka dessa är. (Castles & Miller 2003 s.41)

Nationen definieras istället som en social gemenskap, vilken visar hur medborgarna hör ihop med varandra genom att hänvisa till gemenskap inom kultur och historia (Fernández 2005 s.95). Detta bidrar till en känsla av identitet och tillhörighet som kan beskrivas som ett nationellt medvetande (Castles & Miller 2003 s.41f) Det är således fråga om två former av medlemskap, det statliga och det nationella, som knyts samman genom medborgarskapet. Tillsammans utgör de *nationalstaten*. Statstillhörigheten har en tydlig mekanism för inklusion och exklusion, men även nationstillhörigheten är av högsta betydelse för det faktiska medlemskapet (Fernández 2005 s.98).

2.2 Barrys definition av medborgarskap

”Citizenship – so long a symbol of rootedness, exclusivity, and permanence – has been discovered to be portable, exchangeable, and increasingly multiple. This development requires correspondingly new analyses.” (Barry 2006, s. 18)

Kim Barry (2006) förespråkar en ny modell för medborgarskap som utgår från ett emigrationsperspektiv. Emigranter har lämnat ett land där de varit tilldelade rättigheter och skyldigheter för att sedan komma till ett annat land där de inte vet när, eller om, de kommer att accepteras som fullvärdiga medlemmar. Dessa individer framstår i sin rotlöshet som legala undantag, bortglömda i en form av juridiskt limbo (Barry 2006 s.18f). Idag är medborgarskapet, eller rätten att tillhöra en stat, en mänsklig rättighet som därmed också ska tillfalla alla människor, även emigranter⁴. Barry kallar sitt teoretiska bidrag för *externt medborgarskap*.

För att förstå resonemanget kring **medborgarskap** ur ett emigrationsperspektiv är det nödvändigt att ha en tydlig bild av vad som menas med begreppet. Medborgarskap är svårt att definiera och ingen enskild definition kan egentligen anses fånga dess mångsidiga och komplexa karaktär. Uppsatsens fokus ligger på Barrys externa medborgarskap och jag kommer därmed att här även ta min utgångspunkt i hennes definition av medborgarskap.

Barry låter tilldela medborgarskapet två dimensioner,⁵ den *juridiska dimensionen* och den *utövade identiteten*. Den förra är en nödvändig utgångspunkt, men inte tillräcklig för att förklara medborgarskapets verkliga innehåll, medan den senare inkluderar identitet såväl för grupp som för individ och tar hänsyn till medborgarens deltagande. Dessa dimensioner kompletterar varandra och kan inte studeras enskilt om man vill nå en förståelse av begreppet medborgarskap. (Barry 2006 s.20f)

2.2.1 Medborgarskapets juridiska dimension

Den juridiska dimensionen har två sfärer; den inhemska och den internationella. I den senare knyter medborgarskapet individer till en viss stat som därmed skiljer dem från andra individer tillhörande andra stater. Vidare utgör det grunden för två viktiga skyddande funktioner enligt internationell rätt. Den första är att endast medborgare har rätten att återvända till sitt land och stanna där på obestämd tid. Den andra är att medborgare bortom sitt lands gränser, under särskilda omständigheter, kan vädja till sin stat för att denna ska ingripa för att skydda dem.

---

⁴ Se artikel 15 i FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter.

⁵ Dessa kan i viss mån jämföras med stats- och nationstillhörighet som Fernández (2005) beskriver.

(Barry 2006 s.21f) Inom statens gränser har medborgarskapet också flera roller. Medborgarskapet innebär ett medlemskap i en ärftlig och politisk gemenskap som gör innehavaren formellt jämlik övriga medborgare vad gäller rättigheter och skyldigheter, vilka garanteras av en samling institutioner. Dock har den formella jämlikheten sällan samma innebörd i praktiken. Särskilt tydligt är detta ofta för kvinnor och etniska minoriteter. (Castles & Miller 2003 s.43) Medborgarskap fås vanligtvis vid födseln genom antingen principen *jus solis* (individen föds inom statens gränser) eller *jus sanguinis* (individen har en förälder av samma nationalitet), alternativt genom båda. Därutöver kan medborgarskap fås enligt statens särskilda bestämmelser för *naturalisering*⁶. Som ett minimum ska en medborgare ha rätt till någon form av politiskt deltagande enligt internationell rätt, men bestämmelserna för ekonomiska och politiska rättigheter är främst beroende av statens utformning av medborgarskapet. (Barry 2006 s.22f, se även Fernández 2005 s.96)

2.2.2 Medborgarskapet som utövad identitet

Barry menar att, liksom alla former av medlemskap, utgör medborgarskapet en grundläggande roll för varje individs identitet. Att uppfatta sig själv som en del av en större grupp, definierad utifrån faktorer som gemensam historia, gemensamt ursprung, delat territorium eller samma ideologiska vision, har länge antagits vara centralt för självidentifikationen. Hon menar att medborgarskapet institutionaliserar identiteten och befäster den juridiskt. Därmed är den bild människor har av sig själva och landet de lever i till stor del juridiskt definierad. (Barry 2006 s.23) Genom att förklara individer som medborgare söker staten att skapa en samordnad befolkning som upplever gemenskap, solidaritet och en känsla av symbolisk identifikation (jfr. Castles & Miller 2003). Medborgarskapet antas tillfalla bosatta inom landets gränser och grundar sig därmed i uppfattningen om medborgarskapet som ett territoriellt medlemskap, ett medlemskap i samhället där man lever sitt liv. (Barry 2006 s.24)

Medborgarskapet är inte bara grundläggande för att vara en del av samhället utan dess legitimitet avgörs även av samhällets godkännande. Förmågan att utöva sina rättigheter givna av medborgarskapet är delvis beroende av att bli erkänd som medborgare av övriga samhällsmedlemmar. Emigranternas integration är därmed inte bara beroende av en juridisk inkludering utan även av kollektivets uppfattning om vem som bör räknas till den föreställda gemenskapen. (Ibid. s.25ff)

---

⁶ Att erhålla medborgarskap.

2.3 Barrys externa medborgarskap

Vi lever i en global värld där förflyttningen av individer och information över nationella gränser har blivit allt snabbare och billigare genom teknologiska framsteg, vilket även underlättar emigration. Dagens nya medel för kommunikation och transport har dessutom lyckats minimera effekten av emigranternas fysiska frånvaro. Genom Internet, wire transfer services, satellit-tv och relativt billigt och tillgängligt flyg kan emigranter trots sin frånvaro verka närvarande och kan delta i hemlandets politiska och sociala liv. (Smith 1999 s.194f, Barry 2006 s.26f) Även fattigare stater har en möjlighet att nå ut till sina emigranter i omvärlden och faktiskt inkludera dem i det nationella medborgarskapet.

”External citizenship is the ongoing relationship between emigration states and their citizens who have moved temporarily or permanently to immigration states. It involves emigrants’ and emigration states’ efforts to preserve links to one another. External citizenship also encompasses emigrants’ efforts to remain a part of the societies they left behind, independent of the state, that is, their ongoing engagement with the national community not limited to the national polity.” (Barry 2006 s.26)

Barrys definition av det externa medborgarskapet har sin utgångspunkt i samma två dimensioner som hon använder för att beskriva det konventionella medborgarskapet; den juridiska dimensionen och dimensionen för den utövade identiteten.

2.3.1 Externt medborgarskaps juridiska dimension

Principerna för territorialitet och suveränitet sätter käppar i hjulet för relationen mellan stat och emigranter. Den makt emigrationsstaten kan utöva gentemot sina medborgare bortom sina gränser, är begränsad av de självstyrande immigrationsstaternas jurisdiktion över sina medborgare, och icke-medborgare inom immigrationsstatens gränser. Emigrationsstaten behåller den personliga jurisdiktionen men förlorar den territoriella jurisdiktionen, som försvinner så snart medborgaren korsar statens fysiska gränser. Möjligheterna att påverka individens beteende och verkställa inhemsk lagstiftning försvagas därmed avsevärt. Även emigranternas förmåga att påverka och ställa krav på sin stat blir begränsade vid bosättning utomlands. De är ständigt beroende av vad emigrationsstaten kan erbjuda av stöd och juridiskt skydd via konsulat och ambassader. (Barry 2006 s.27f)

2.3.2 Externt medborgarskap som utövad identitet

Barry låter dela in dimensionen för externt medborgarskap som utövad identitet i två delar; *emigrationsstaten* och den *emigrerande medborgaren*. Ytterligare ett fåtal författare har diskuterat staters intresse för diasporan.

Det finns flera motiv för **emigrationsstaten** att bevara och utveckla relationen till sina emigranter som tillsammans utgör en komplex blandning av politiska och ekonomiska element. Främst är det fråga om;

- a) att säkra inflödet av ekonomiska resurser, i synnerhet penningförsändelser,
- b) att mobilisera politisk lobbyverksamhet i immigrationslandet, och
- c) att stödja det sociala avancemanget samt en uppgradering av humankapital för medborgare bortom gränserna. (Østergaard-Nielsen 2003 s.4, se även Bauböck 2003, Itzigsohn 2000).

Enligt Raimer Bauböck är dessa mål delvis motsägelsefulla. Uppgradering av humankapitalet kräver att emigrationsstaten stödjer en politik för att emigranterna ska återvända så att hemlandet kan dra fördel av de nyvunna kunskaperna. Samtidigt kräver penningförsändelser att emigranter förblir emigranter som varken återvänder för gott eller förlorar kontakten med emigrationsstaten, men ständigt bevarar ”myten om att återvända”. (Bauböck 2003 s.709) Portes säger t.o.m. uttryckligen att emigrationsstater inte har något intresse av att emigranter återvänder, utan önskar endast att dessa tillskansar sig kapital och status för att ekonomiskt och politiskt kunna bidra till hemlandets fördel på ett patriotiskt och lojalt vis. (Portes 1999 s.467) Smith (1999) kallar det för *global nation policies*, när ett emigrationsland inte försöker uppmuntra emigranten att återvända för gott, utan strävar efter att underlätta för denne att bosätta sig i det nya landet, finna försörjning och skicka hem pengar. Emigranten får gärna göra sporadiska besök till hemlandet, men emigrationsstaten ser helst att diasporan fortsätter att existera. (Ibid. s.190)

Den ojämlika fördelningen i ekonomisk utveckling som förekommer i världen har stor betydelse för emigrationsstaters förhållande till sina emigranter. Enligt Barry är den ekonomiska tillgången de emigrerande medborgarna utgör den främsta anledningen till emigrationsstaters omfamning av diasporan. När medborgarna utvandrar ökar generellt sett deras inkomst kraftigt och därmed ökar deras värde för staten. Utvecklingsländer har som målsättning att utveckla statsbygget ekonomiskt och söker således att inkorporera emigranter i projektet genom att ta vara på de resurser som går att utvinna ur dem. (Barry 2006 s.28f, se även Nyberg-Sørensen et al. 2002) Emigrationsstater strävar efter att maximera flödet av *penningförsändelser*⁷, investeringar och andra typer av kapital. Av dessa är penningförsändelserna den allra viktigaste inkomsten, trots att det inte är

---

⁷ Penningförsändelser kan definieras som den del av internationella emigranternas arbetsinkomst som skickas tillbaka från värdlandet till ursprungslandet (se www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=137).

pengar som kommer staten direkt till handa. Penningförsändelserna spelar flera viktiga roller; de innebär en lättnad för familjers konsumtionsbehov, vilket i sin tur har en multipel effekt på ekonomin⁸, de utgör ett nationellt sparkapital som kan användas för att betala handelsunderskott och externa skulder och de kan användas som säkerhet för emigrationsstaters internationella lån. Dessutom kan emigranter som blivit relativt välbeställda ekonomiskt och utbildningsmässigt, vara intressanta som samarbetspartners i nationella utvecklingsprojekt. (Barry 2006 s.30f) Emigranter och deras resurser, ekonomiska som politiska, är centrala för fattiga länders utveckling och för att uppmuntra dem att investera sina resurser i hemlandet krävs att man utforskar nya sätt att nå ut till dem och visar att de verkligen är en del av den nationella gemenskapen.

Alla former av aktivitet som inkluderar ett samröre med hemlandet innebär att kontakten upprätthålls och den **emigrerande medborgaren** fortsätter vara en betydelsefull och närvarande del av emigrationsstaten. Det kan röra sig om allt från privata och individuella till officiella och kommunala ärenden. Viktigt att poängtera är att det inte behöver involvera staten som aktör eller nationen som politisk gemenskap (Bauböck 2003 s.702). Bauböck använder sig inte av uttrycket externt medborgarskap, utan beskriver det som transnationella aktiviteter och strukturer. Barry i sin tur menar att det externa medborgarskapet följer samma princip. Såväl telefonsamtal och brev till familjemedlemmar, som teknisk expertis och ekonomiskt stöd till sådant som politiska kandidater, naturkatastrofsoffer och idrottsföreningar är alla exempel på frivilliga beslut med ursprung i ett band till hemnationen. När emigrerande medborgare hamnar utanför hemlandets territorium blir det lättare för dem att bortse från dess krav, men samtidigt blir det lättare för emigrationsstaten att ignorera emigranterna. Emigranter som grupp är dock svårare att bortse från allt eftersom den växer sig större. De kan ha starka skäl för en fortsatt kontakt med emigrationsstaten då de ofta befinner sig i ett behov av dess beskyddande auktoritet. Diskriminering hör till vanligheten och de många emigranter som saknar dokument lever ständigt under hot om arrestering eller deportering. (Barry 2006 s.32f) På samma gång som staten söker knyta emigranterna och deras ekonomiska resurser till sig, finner de emigrerande medborgarna medel för att inkorporera sig själva i hemlandet samtidigt som de ställer krav. Emigrationsstater och emigrerande medborgare kan sägas förhandla om medborgarskapets utformning inom olika inkorporeringsområden; ekonomiska, juridiska och politiska (Barry 2006 s.34f).

---

⁸ Detta innebär att penningförsändelser som används till att konsumera vissa varor och tjänster i sin tur kan skapa arbetstillfällen och inkomster för andra som i sin tur kan öka sin konsumtion ytterligare osv.

2.4 Medborgarskap eller postnationellt medlemskap?

Författare som Yasemin Soysal (1994) har med *postnationaliteten* ifrågasatt det nationella medborgarskapets vara eller icke vara. Med postnationellt åsyftas ett stadium där nationalstater förlorat i betydelse. Nya gränser, gemenskaper och medlemskap kräver nya svar på vem som räknas som medborgare och nya modeller.

Christian Fernández (2005) förklarar modellen för *den sociala containern* tillhöra det förflutna. Han syftar på en uppfattning som varit gällande i modern tid, att nationalstaten som själv tillräcklig och separerad från omvärlden begränsat vem som kan tilldelas medborgarskap. Modellen fångar vad som utmärker nationalstaten i jämförelse med andra former av politisk organisering; den relativa överensstämmelsen mellan stat, nation, territorium och medborgarskap. Det är inte längre lika självklart *vem* medborgarskapet ska inkludera och ge möjligheter och skydd. (Ibid. s.91f) Postnationalismen ställer medborgarskapet inför ett dilemma. Med fokus på rättigheter pekar Fernández på en diversifiering som sker i det politiska rummet, dels en expansion utåt och dels en inre fragmentering. De globala mänskliga rättigheterna ger individer rättigheter och skyldigheter oberoende av nationalitet och överskrider således den nationella strukturen. Vidare kan det på nationell nivå förekomma flera olika former av medlemskap med parallella uppsättningar av rättigheter där medborgarskap bara är ett av många. (Ibid. s.101ff) Soysal anser till och med att medborgarskapet är överflödigt i en värld där rättigheter och privilegier, förr tilldelade medborgare av nationalstaten, idag fått en ny betydelse. De har blivit en del av globalt sanktionerade normer och komponenter i en supernationell diskurs. Hon menar att medborgarskapet förlorat sin betydelse och kommit att ersättas av ett bredare postnationellt medlemskap. (Soysal 1994 s.163ff) Fernández ställer sig kritisk till denna uppfattning, framför allt eftersom den bortser från betydelsen av medborgarskapet för många befolkningsgrupper vad gäller erkännande, inkludering och trygghet (Fernández 2005 s.113). Robert Smith (1999) är också kritisk till Soysals teori. För honom är det snarare fråga om en ny definition än ett avskaffande. Han menar att sändarstater fortfarande spelar en betydande roll för emigrerande medborgare. Det är inte fråga om nationalstatens av-territorialisering, utan snarare om dess omdefiniering där staten försöker inkorporera medborgare bortom statens territorium i den nationella politiska gemenskapen. Detta framstår mer som en institutionalisering av relationen mellan stat och diaspora än en fullständig förändring av kärnan hos själva nationalstaten. (Ibid. s.211ff) Fitzgerald (2006) menar att emigrationsstater förstärkt sin institutionella makt och kapacitet både nationellt och internationellt, genom en ny formulering av nationstillhörighet som sträcker sig bortom statens territorium. (Ibid. s.105f)

Barrys externa medborgarskap underminerar inte nödvändigtvis nationalstatens suveränitet. Det är inte fråga om att ersätta de territoriellt bundna nationerna med en ny form av postnationella samhällen. Emigranters deltagande är fortfarande territoriellt bundet, men det externa medborgarskapet har utvidgat det nationella deltagandet och inkluderingen till medborgare bortom statens

territorium. (Barry 2006 s.58) Som Rubio-Marín (2006) uttrycker det är det fråga om hur det externa medborgarskapet utmanar nationalstatens konstruktion, men samtidigt framstår det externa medborgarskapet som en produkt av nationalstaten. Det är inte en naturlig produkt av globalisering, utan emigrationsstater söker medvetet behålla kontakten med sina emigrerande medborgare för att ta vara på de ekonomiska vinster som finns att göra. (Ibid. s.120f) Därmed har delar av nationalstatens centrala element ställts mot väggen, såsom uteslutande politiskt medlemskap och territoriellt bunden nationell tillhörighet, samtidigt som det nationella medlemskapets betydelse förstärkts.

2.5 Sammanfattning

Det externa medborgarskapet har två kompletterande dimensioner. Den första är den juridiska som innefattar rättigheter och skyldigheter för den externa medborgaren. Avståndet mellan emigrationsstat och emigrant skapar svårigheter för båda parter att ställa krav på varandra. Den andra dimensionen är den utövade identiteten som innefattar samröre mellan emigrant och hemlandet vad gäller alla möjliga områden, såväl social-kulturella, politiska eller ekonomiska. Det förekommer både med och utan statens inblandning. Slutligen har nationalstaten, enligt det teoretiska resonemanget, genomgått förändringar till följd av det nya förhållandet till externa medborgare. Statens territoriella gränser är inte längre desamma som nationens gränser, detta utan att nationalstatens roll egentligen försvagats.

3 Bakgrunden till fenomenet

För att förstå situationen den salvadoranska staten och landets emigranter befinner sig inför idag, är det viktigt att ha en tydlig bild av vad som karaktäriserar den salvadoranska migrationen och hur den har förändrats genom åren. Av alla de salvadoraner som lämnat sitt hemland och lever runt om i världen är den övervägande majoriteten bosatt i USA. Av den anledningen har de salvadoraner som lever i USA fått stå i centrum för representationen av den salvadoranska diasporan, de som utgör den stora utmaningen för den salvadoranska staten och medborgarskapet.

3.1 Salvadoransk migrationshistoria

Den salvadoranska migrationen kan delas in i fyra faser; första halvan av 1900-talet, 70-talet, inbördeskriget 1980-1992, och efterkrigstiden.

Under 20-talet och därefter i takt med depressionen rasade kaffepriser i landet, vilket ledde till minskade exportintäkter, ökad landkoncentration och följaktligen arbetslöshet bland stora delar av befolkningen. Förhållandena födde flera uppror som resulterade i blodiga massakrer där upp emot 30 000 människor dödades av militären. (Hamilton & Stoltz Chinchilla 1991 s.86f) Den första perioden av utvandring skedde under den inledande halvan av århundradet till grannländer, framför allt Honduras, på grund av att allt mer land användes för exportproduktion. (Mahler 1995 s.38) För varje årtionde steg antalet emigranter och uppgick under 60-talet till 350 000 personer (UNDP 2005 kap.1 s.2f.). Kapitalismens utbredning i landet och moderniseringen av jordbruket försatte många i arbetslöshet och koncentrerade jordägandet ännu mer till den redan privilegierade överklassen.

1969 utbröt ett krig mellan El Salvador och Honduras som kommit att kallas ”det hundra timmar långa kriget”⁹. Bakgrunden till konflikten var en landreform i Honduras som tvingade den stora skaran salvadoraner bosatta på honduransk mark att återvända till sitt hemland. De socioekonomiska följderna blev allvarliga för landet. 70-talet kom att domineras av en djup lågkonjunktur med ökade sociala och ekonomiska klyftor. Hundratusentals återvändande salvadoraner kom att efterfråga utbildning, sjukvård, bostäder och jord. Den ohållbara situationen följdes av valfusk och ökad användning av militärt våld för att hålla folkets

---

⁹ Kriget kallas ibland för ”fotbollskriget”, då det startade i samband med tre VM-kvalmatcher mellan länderna och oroligheter varade i två veckor.

missnöje i schack. (UNDP 2005 kap.1 s.3) Jordbrukets modernisering och den från Honduras utkastade salvadoranska befolkningen, ledde till ett dramatiskt skifte i jordtillgång. (Hamilton & Stoltz Chinchilla 1991 s.90) Den andra perioden av migration inleddes i spåren av kriget med Honduras då människor flydde från den sociala misären och det militära förtrycket. En förändring i migration tog form, inte bara med hänsyn till mängden emigranter, utan även variationen i social tillhörighet och en allt större koncentration av utvandring till USA (UNDP 2005 kap.1 s.3)

Det var först i slutet av 70-talet då inbördeskriget var på väg att bryta ut som uttåget ur landet inleddes på allvar. I El Salvador bildades FMLN (Fronten Farabundo Martí för nationell befrielse) och FDR (Demokratiska revolutionära fronten), den väpnade respektive politiska formationen, som svar på det folkliga missnöjet. Den amerikanska administrationen under President Reagan såg rebellerna genom kalla krigets linser och försåg den salvadoranska regimen och dess armé med militärt understöd. (Smith 2001 s.130f) Militärkuppen 1979 kom att utlösa ett 12 år långt inbördeskrig som krävde över 80 000 liv och över en miljon flyktingar. (Landolt 1999 s.304) Den tredje perioden av migration var en konsekvens av den våldsamma sammandrabbningen mellan militär och gerilla. Först flydde man till grannländer, därefter till Mexiko och slutligen till USA. Närvaron av centralamerikanska samhällen i USA var en bidragande faktor till att människor sökte sig dit. (Smith 2001 s.130) De huvudsakliga anledningarna att emigrera var nära knutna till kriget och det representerade socioekonomiska spektrum emigranterna utgjorde var bredare än någonsin. (Hamilton & Stoltz Chinchilla 1991 s.101)

Åren mellan 1992 och fram till idag är en fjärde period av salvadoransk migration. Trots krigets slut och fredsdeklarationen har inte migrationsströmmen avtagit, utan är större än någonsin. De nätverk som etablerades under inbördeskriget har fortsatt att fungera som ett stöd för ekonomiska emigranter som söker möjligheter i norr. (Gammage 2006 s.77) När fred till slut uppnåtts stötte man återigen på välbekanta problem. Arbetslöshet, dåliga produktionsmöjligheter, ökade samhällsklyftor och politisk polarisering. Detta medförde att hemvändande salvadoraner emigrerade på nytt och med dem lämnade ännu fler landet. En fortsatt ekonomisk lågkonjunktur och fallande priser på kaffe som fortfarande var landets största export blev tillsammans med naturkatastrofer¹⁰ och en våg av ökad brottslighet, anledningar till att allt fler tvingades emigrera. Dessutom har många framgångsberättelser från tidigare emigranter uppmuntrat ännu fler att söka lyckan i norr. Samtidigt ska man komma ihåg att den övervägande majoriteten migration sker på illegal väg, till fots över gränsen mellan Mexiko och USA, vilket är långt ifrån en riskfri resa med öknen, rånare och opålitliga *coyotes* (människosmugglare) att oroa sig för, för att inte nämna gränspatrullerna. (UNDP 2005 kap.1 s.4f)

---

¹⁰ 1998 nådde orkanen Mitch El Salvador och två kraftiga jordbävningar inträffade 2001. Så sent som 2005 drabbades El Salvador av orkanen Stan och samtidigt fick vulkanen Ilamatepec utbrott. Det senaste decenniets naturkatastrofer har krävt tusentals liv och gjort hundratusentals hemlösa.

3.2 Statistik över salvadoraner i utlandet

Ett problem vid mätning av antalet salvadoraner som emigrerat är bristen på tillräcklig information. Beroende på vem som tillfrågas, USA eller El Salvador, får man olika svar. Anledningen till detta är inte bara att många emigrerar utan att bli registrerade, utan även att inte alla statistiska källor i USA inbegriper födelsenationen för centralamerikaner. I El Salvador är även uppgifterna över hur många som stannat kvar i landet otydliga. (UNDP 2005 s.6)

År 2006 beräknades nära 3 miljoner salvadoraner leva utanför El Salvador. Av dessa har den övervägande majoriteten på 84 % emigrerat till USA. Andra populära länder för emigrerande salvadoraner är Kanada, Mexiko, Guatemala, Belize, Australien och västeuropeiska länder. (Ministerio de RR EE) Befolkningen, som lever kvar i El Salvador, beräknas till nära 7 miljoner (DIGESTYC). Det innebär att 30 % av alla salvadoraner i världen lever utanför sitt hemlands gränser.

Den internationella migrationen har tilltagit på senare tid. Under 70-talet låg det årliga antalet emigranter från El Salvador runt 18 000. Därefter ökade siffrorna till 57 000 per år under 80-talet. Till följd av fredsavtalet sjönk siffrorna under 90-talets inledande skede, men sköt i höjden 1996 då ekonomin blev sämre och över 35 000 salvadoraner emigrerade varje år. (UNDP 2004 s. 68) Idag beräknas dagligen 450-700 personer lämna landet. För vart femte år innebär det att minst 12 % av den salvadoranska befolkningen emigrerar. Likt Puerto Rico kan majoriteten av den salvadoranska befolkningen inom en snar framtid vara bosatt utomlands. Dock får man även ta i beräkning de salvadoraner som deporteras eller återvänder frivilligt, vilket fördröjer en sådan eventuell situation. (Brackley 2006 s.730).

3.3 Arbetskraft som främsta export

Som ett resultat av den ökande arbetsmigrationen har penningförsändelser blivit en allt viktigare bidragande faktor till sändarstaters utveckling runt om i världen, och i synnerhet för El Salvador. Att uppskatta den totala mängden penningförsändelser är komplicerat på grund av användningen av informella överföringskanaler såsom emigranter som besöker sitt hemland. Dessutom kan det vara svårt att skilja penningförsändelser från andra former av transaktioner, både legala och illegala. (Migration Information Source)

Penningförsändelser till El Salvador har stadigt ökat med tiden ända sedan 80-talets första år. Vid övergången till 90-talet gjordes ytterligare en stegring och 2006 uppgick den totala mängden penningförsändelser till över 3,3 miljarder dollar. (BCR) Detta innebär nära en fördubbling sedan millennieskiftet och det var dessutom en av de högsta årliga ökningarna någonsin för landet. År 2004 beräknades penningförsändelser uppgå till 16,2 % av El Salvadors BNP (Världsbanken 2006 s.90), medan förra årets beräkningar uppgick till 17,8 %

(BCR). El Salvador är Centralamerikas största mottagare av penningförsändelser och en av världens nio största i relation till BNP. (Världsbanken 2006 s.90)

I jämförelse med andra delar av den salvadoranska ekonomin framgår det hur viktig den salvadoranska diasporan är för hemlandet. Penningförsändelserna motsvarar 133 % av landets export, 52 % av dess import, 655 % av utländska direktinvesteringar och 202 % av sociala utgifter. (UNDP 2005 kap.3 s.39) Penninginflödet väger inte bara upp landets stora exportunderskott, utan är en inkomstkälla som är både större och säkrare än utländska investeringar. För att sätta siffrorna i ett vidare perspektiv kan man göra en jämförelse med världens tre största mottagare av penningförsändelser. Mexiko, som är den största mottagaren i Amerika, tog 2004 emot 18,1 miljarder dollar. Kina tog emot 21,3 miljarder och Indien, den största mottagaren av alla, 21,7 miljarder dollar (Världsbanken 2006 s.90). De här summorna når inte ens över 3 % av ländernas BNP och har därmed inte den betydelse för ekonomin som i fallet El Salvador. Migration och penningförsändelser är ovärderliga för den salvadoranska statens ekonomi. Den skapar balans mellan dåliga exportintäkter och för höga importutgifter, den tar hand om överskottsarbetskraft som skickas norrut, den genererar dollar och expanderar den finansiella sektorn samt ökar inkomsten för salvadoranska hushåll. På så vis reduceras fattigdomen både direkt och indirekt. Detta är en utveckling som man till varje pris vill bevara.

4 Den salvadoranska statens agerande

El Salvador är det land i Centralamerika som avancerat mest i utvecklingen av program för att i nationen inkludera befolkningen utomlands. Trots detta har resultaten varit relativt begränsade. (Andrade-Eekhoff 2004 s.76) Under denna rubrik kommer jag att presentera de nya politiska initiativ som kommit att påverka de salvadoranska emigranternas förhållande till hemlandet. Det externa medborgarskapet främjas, men inte till samma grad inom alla områden. De områden som regeringen gett mest uppmärksamhet diskuteras i förhållande till den dimension av utövad identitet som Barry beskriver i modellen för externt medborgarskap.

4.1 Från periferi till centrum – en ny politik

Innan det nya millenniet utgjordes kontakten mellan diasporan och El Salvador framför allt av ickestatliga initiativ. 80-talet dominerades av ett samarbete mellan FMLN och salvadoraner som flytt landet. Dessa diasporagrupper arbetade för politisk förändring och respekt för de mänskliga rättigheterna i hemlandet. Efter kriget fick den transnationella verksamheten en annan prägel då fältet kom att öppnas för andra aktörer och även regeringen började visa ett intresse. Olika former av salvadoranska organisationer främst i USA, formades med det gemensamma målet att knyta an till El Salvador politiskt, ekonomiskt och kulturellt. För två år sedan kunde man räkna till 295 organisationer endast i USA och ytterligare 65 i övriga världen som arbetade för att förbättra salvadoranska emigrerande medborgares rättigheter (UNDP 2005 kap.10 s.21). Det var under efterkrigstiden som de första stegen togs från regeringens sida att inkludera salvadoraner utomlands (Landolt 2003, Itzigsohn 2000). Men det är emellertid inte förrän under det senaste decenniet som regeringen, ARENA¹¹, fördjupat processen och på allvar besvarat behovet av att etablera en statligt organiserad och institutionaliserad kontakt till den salvadoranska diasporan. En situation med ett allt större beroende av emigranternas ekonomiska bidrag till landet kräver en annorlunda syn på medborgarskap och institutionella förändringar. De salvadoranska emigranterna har färdats från det politiska rummets periferi till centrum på bara några år. Det var President Calderón Sol, 1994-1999, som bröt den tidigare trenden att fiendestämpla diasporan och inledde processen med att

---

¹¹ ARENA (Alianza Republicana Nacionalista) har haft regeringsmakten sedan valet 1994 och fram till idag.

inkludera de salvadoranska emigranterna. Främst gjordes detta genom ett konsulärt program för att hjälpa salvadoranska emigranter att få uppehållstillstånd och en informationskampanj för att informera om emigranternas rättigheter som salvadoranska medborgare (Landolt et al. 1999 s.311).

4.2 Institutionella förändringar och framtidens strategi

Det var först under den följande presidentperioden 1999-2004 med President Flores vid makten, som det blev fråga om egentliga institutionella och politiska förändringar. Det var även under denna period som man lät formulera den officiella strategin för integrering och kontakt med salvadoraner utomlands. (UNDP 2005 kap.10 s.25f) År 2000 inrättades institutionen DGACE (Generalstyrelsen för uppmärksammandet av gemenskapen i utlandet). Inspiration hämtades från den mexikanska modellen och är det utförligaste regeringsprogrammet för inkludering av diasporan i Centralamerika. (Andrade-Eekhoff 2004 s.76)

Den 1 juni 2004 lät regeringen under President Antonio Saca införa ytterligare en institutionell förändring och skapade "Vice Utrikesdepartementet för salvadoraner i utlandet" direkt under Utrikesdepartementet som ett steg före DGACE. Dess uppgift är att utveckla den del av utrikespolitiken som syftar till att integrera salvadoraner i omvärlden med El Salvador, skydda deras rättigheter och intressen, ta till vara deras potential och förstärka deras nationella identitet. Ett tillägg har gjorts som uppmanar till att inte bara knyta band till salvadoraner i utlandet utan även främja deras politiska deltagande. (Utrikesdepartementet)

DGACE har låtit utveckla en strategi för det nya millenniet. I "Hacia una Estrategia de Integración y Vinculación con las Comunidades Salvadoreñas en el Exterior para el Siglo XXI", (Mot en strategi för 2000-talet, av integration och anknytning till de salvadoranska samhällena i utlandet) görs en detaljerad beskrivning av den salvadoranska emigrationen och de penningförsändelser som skickas hem. Man tydliggör vikten av salvadoraner i utlandet och hur de utgör en central komponent för landets utveckling. Vidare förklarar man att utrikesdepartementet därför har låtit inkludera de salvadoranska emigranterna som en del av utrikespolitiken och instiftat DGACE med uppgiften att inkorporera dem i processen för nationell utveckling. (El Salvadors Ambassad i Washington) DGACE är inte bara medlare mellan hemlandet och diasporan utan även den centrala koordinatören för de olika statliga initiativ som förekommer.

De primära arbetsområdena för utrikespolitiken i relationen till salvadoraner utomlands är enligt strategin att förenkla deras integration i värdlandet och att ta vara på den utvecklingspotential dessa utgör för hemlandet inom alla områden, såväl sociala, kulturella, ekonomiska och politiska. (Ibid.)

Tre strategiska områden utmärker sig och det är inom dessa man låter koncentrera arbetet.

- Ekonomisk integrering; under denna punkt är målet att öka handeln med inhemska varor, bidra till att salvadoranska företag växer och förbättra de binationella ekonomiska relationerna. Vidare vill man uppmuntra till investeringar i hemlandet av potentiella salvadoranska investerare, förenkla överföring av resurser samt främja turism i hemlandet.
- Samhällsintegrering och lokal utveckling; inom detta arbetsområde strävar man efter att förenkla och förstärka utländska salvadoranska organisationers deltagande i sociala projekt i hemlandets samhällen. Genom de s.k. *kollektiva penningförsändelserna* kan salvadoraner i utlandet på ett solidariskt vis bidra till utbildning, sjukvård, arbete och infrastruktur. De blir till sociala aktörer för den salvadoranska utvecklingen.
- Kulturell integrering och undervisning; arbetet handlar om att stärka den salvadoranska identiteten hos de utomlands bosatta och deras känsla av att vara en del av El Salvador. Detta sker genom förbättrad kommunikation och ökat samarbete mellan den statliga verksamheten inom utbildning och kultur samt med salvadoraner i utlandet. Detta ska även bidra till att öka erkännandet av och respekten för salvadoraner i utlandet. (Ibid.)

4.2.1 Social-kulturella aktiviteter

För att förebygga emigranters integration i hemlandet driver den salvadoranska regeringen ett projekt bestående av fem program med syfte att stärka den salvadoranska identiteten. Däribland ingår ”Programa Somos Uno” (Programmet vi är ett). Den salvadoranska identiteten ska förstärkas genom en rad aktiviteter av framför allt kulturell karaktär. Bl.a. ingår firandet av nationaldagen, festivaler med fokus på salvadoranska författare, idrottstävlingar och traditionella lekar. I ”Programa Educativo Cultural” (Kulturella utbildningsprogrammet) är målet att erbjuda undervisning i salvadoransk kultur, historia och geografi. Vidare innehåller projektet program i vilka anordnas tävlingar och utställningar med kulturell anknytning där goda representanter för diasporan utses. Slutligen drivs ett forum för dialog angående en av de kanske mest problematiska följderna av emigrationen; splittrade familjer. (Ministerio de RR EE)

El Salvador är det land i Centralamerika med lägst avgifter för telefonsamtal till USA. Kostnaden för telefontrafik och Internet har sedan 1997 sjunkit med mer än 90 %. Användningen och utbudet av mobiltelefoni och Internet har ökat dramatiskt, från ca 20 000 mobilanvändare och 25 000 Internetanvändare 1997 till nästan 1,5 miljoner med mobil respektive över 0,5 miljoner som använder Internet 2005. (Marroquín Parducci 2005 s.470)

Genom att påminna emigranterna om sitt nationella ursprung ämnar den salvadoranska staten visa hur de i högsta grad fortfarande är en del av den

salvadoranska nationen. Samtidigt strävar man efter att bevara deras lojalitet till hemlandet genom en symbolisk och retorisk inkludering i den föreställda nationen. Låga kostnader för att hålla kontakten med familjer främjar även emigranternas känsla av att vara på plats i sina salvadoranska medmänniskors liv. Det är inte bara i syfte att stärka ekonomiska och politiska resurser som staten vill förbättra emigranternas sociala status, utan även eftersom det bidrar till en god bild av hemlandet (Østergaard-Nielsen 2003 s.18). El Salvador kan genom sitt projekt för kulturell utbildning och identitetsförstärkning inte bara förbättra förutsättningarna för fortsatta penningförsändelser, utan även skapa goda ambassadörer för nationen i utlandet, främst i USA. På så vis kan relationen länderna emellan också stärkas.

4.2.2 Ekonomiska aktiviteter

Det är inte bara genom penningförsändelser som den salvadoranska staten tar till vara de ekonomiska resurser dess befolkning utomlands kan bidra med. Pengar som skickas direkt till familjemedlemmar och används i strikt konsumtionssyfte uppfattas av regeringen som ett problem då målsättningen är att utnyttja den utvecklingspotential emigranterna erbjuder. I ett samarbete mellan utrikesdepartementet och den sociala investeringsfonden FISDL (Fonden för sociala investeringar för den lokala utvecklingen) startades 2002 programmet "Unidos por la Solidaridad" (Förenade för solidariteten) med målsättningen att hjälpa salvadoraner i utlandet att genomföra projekt i de salvadoranska samhällen de har rötter i. (Ministerio de RR EE)

FISDL fick upp ögonen för diasporan tidigare än så, men Unidos por la Solidaridad är ett nytt sätt att koordinera och institutionalisera den sociala hjälp emigranter vill rikta mot de samhällen de växt upp i. Projektet har fått inspiration från den mexikanska modellen, vilken går under parollen "Tres por Uno". Både den statliga och federala regeringen matchar där varje individuellt bidrag till statliga utvecklingsprojekt. (Chander 2006 s.73f) I det salvadoranska fallet sker ett samarbete med diasporan där regeringen, kommunen och diasporagruppen alla bidrar med en viss del av projektets finansiering. Målet är att skapa en solidarisk triangel som utgörs av salvadoraner i utlandet, lokala organisationer och regeringen för att på så sätt maximera nyttan av resurserna och bidra till att minska fattigdomen i El Salvador. Fram till juni 2004 hade 45 projekt genomförts till vilka en summa av totalt 11,45 miljarder dollar samlats in. Av dessa var ungefär 7 miljarder från FISDL, och resten från kommuner, ickestatliga organisationer samt diasporan. (Ministerio de RR EE)

Ett förslag, ännu endast i ett initialskede, från den nuvarande regeringen är ett pensionssystem för dem som varit emigranter under en längre tid (UNDP 2005 kap.10 s.28). En sådan typ av program har redan införts på Filipinerna (Chander 2006 s.78f). Detta är ytterligare ett steg mot att aktivt inkludera diasporan i nationen. Vad som däremot inte kommit i fråga, till skillnad från exempelvis Filipinerna, är beskattning av inkomst. Filipinerna är ett av de få länder som valt denna form av ekonomisk inkorporering som en del av sin långt utvecklade

strategi för export av arbetskraft. (Rodriguez 2002 s.8f) Risken med en sådan form av ekonomisk inkorporering är att den istället kan ha motsatt effekt.

4.3 Sammanfattande reflektioner

Genom de strategiska aktiviteter den salvadoranska staten bedriver i samarbete med diasporan ska den utövade identiteten främjas. De nationella gränserna tänjs och sträcker sig bortom statens territorium för att därmed inkludera den salvadoranska befolkningen bosatt utomlands. Det är med social-kulturella aktiviteter och uppmuntran av individuella liksom kollektiva penningförsändelser som diasporan ska bevaras som en del av nationen och fortsätta bidra till dess utveckling. Staten är beroende av emigranternas lojalitet och spelar gärna på att framställa den emigrerande befolkningen som hjältar. Emigration förklaras vara ett patriotiskt självuppoftande (jfr med Barry 2006, s.35). Vidare är det viktigt att staten inte bara riktar sig till de emigrerande medborgarna utan även landets kvarvarande befolkning för att skapa en gemenskap dem emellan.

Kontakten med hemlandet har funnits hos diasporan redan innan staten började involvera sig, men genom en institutionalisering av relationerna till hemlandet kan den del av det externa medborgarskapet som Barry kallar den utövade identiteten utökas. Fallande kostnader för att hålla kontakt med hemlandet, familj och vänner bidrar också till en starkare gemenskap. Samtidigt förekommer det begränsningar inom vilka områden diasporan ska inkorporeras. Det hävdas genomgående i strategin hur viktigt det är att inkludera salvadoraner utomlands i nationens gemenskap. Tyngden i strategin uppfattas ändå ligga på det ekonomiska deltagandet. Man får intrycket av att diasporan endast är en ekonomisk resurs bestående av penningförsändelser, investeringar och konsumtion där vikten av identifiering med hemlandet är avgörande för det fortsatta ekonomiska bidraget. Politisk potential och deltagande förklaras också vara viktigt, men det framgår inte alls hur emigranterna ska inkorporeras inom detta område. Det nämns ingen som helst lösning för hur den salvadoranska diasporan ska göra sig hörd inom statens eller landets politik.

5 Det salvadoranska externa medborgarskapet

I föregående kapitel beskrevs den salvadoranska statens nya politik för att knyta band till sina medborgare utomlands samt hur detta främjar deras utövade identitet inom de ekonomiska och social-kulturella områdena. I det följande kapitlet kommer en kompletterande beskrivning göras av konsekvenserna för medborgarskapets juridiska dimension samt av hur diasporan inkorporeras juridiskt i sin hemnation. Dessutom kommer en diskussion kring den politiska inkorporeringen att presenteras, vad som sker med de politiska rättigheterna och det politiska deltagandet, en i högsta grad central del för den utövade salvadoranska identiteten och medborgarskapet som helhet.

5.1 Konsekvenserna för den juridiska dimensionen

Migration är i en salvadoransk kontext ofta en *symbol för livsprojektet*, det man drömmer om att uppnå. Många salvadoraner drömmer den amerikanska drömmen och vill inget hellre än att bli värdigt behandlade, något de blivit förnekade i hemlandet. (Marroquín Parducci 2005 s.471) Även om en salvadoransk emigrant inte blir medborgare i USA har han eller hon fler rättigheter där än i El Salvador. I USA finns gratis utbildning och arbetstillfällen, där finns tillgång till sjukvård och boende, även om den amerikanska staten avgör till vilken grad. (Cardenal 2006 s.381) El Salvador har historiskt sett haft svaga institutioner som gjort det omöjligt att garantera alla medborgare de rättigheter som konstitutionen och lagstiftning bestämt. Situationen kompliceras ännu mer när det inte längre endast är medborgare inom de territoriella gränserna vars rättigheter som ska tas hänsyn till, utan även salvadoraner bortom dessa gränser. (UNDP 2005 kap.10 s.34) Den juridiska dimensionen av det externa medborgarskapet som salvadoraner i utlandet har att tillgå är därmed relativt begränsad.

Regeringen har visat tendenser att förbättra försvaret för de mänskliga rättigheterna hos emigranter i transitländer som Guatemala och Mexiko, även för de utan identitetshandlingar (Lungo 2002 s.875). Men även om regeringens ansträngningar på senare tid ökats är resultaten fortfarande begränsade och emigranter, generellt sett utan papper, behandlas där som brottslingar (UNDP 2005 kap.10 s.35).

5.1.1 Konsulär hjälp och uppehållstillstånd

Konsulaten har med tiden blivit en av de viktigaste funktionerna för emigrerande salvadoraner och det är här den salvadoranska staten har sitt största juridiska inflytande hos diasporan. Efterfrågan på konsulära tjänster har ökat i samband med allt mer emigration och av denna anledning utökade den salvadoranska regeringen konsulatens kapacitet kraftigt under förra regeringsperioden och lät även utveckla ett schema för mobila konsulat för att nå ut till fler människor. Konsulaten har allt mer fått formen av migrationsmyndigheter. (UNDP 2005 kap. 10 s.25f) Regeringen har vidare låtit modifiera och modernisera sina tjänster genom att starta hemsidor för Utrikesdepartementet och den salvadoranska ambassaden. Här finns information att tillgå angående hjälp vid emigration till framför allt USA och information om konsulära tjänster. Man kan läsa om de olika former av visum som finns tillgängliga för salvadoraner och vilka ickestatliga och privata organisationer som finns för att förenkla sådant som salvadoranska emigranternas lagliga uppehålle eller deras ansökan om medborgarskap. (se www.rree.gob.sv och www.elsalvador.org)

I samband med de två förödande jordbävningarna 2001 skrevs ett avtal om uppehållstillstånd för salvadoraner i USA. Det kom att kallas TPS (Temporary Protection Status) och inkluderade 280 000 individer som drabbats av naturkatastroferna. Med hjälp av ständig lobbying från den salvadoranska regeringens sida har det förlängts upprepade gånger. Vidare har man varit noga med att påminna salvadoraner att omregistrera sig för att få förlänga sitt TPS. President Antonio Saca reste till USA efter valet 2004 just av denna anledning. (Sheridan 2005) Den senaste överenskommelsen med Department of Home Security låter TPS gälla fram till mars 2009. (Ministerio de RR EE) Fler avtal förekommer som exempelvis lagen NACARA (Nicaraguan Adjustment and Central American Relief Act), vilket ger möjligheten att söka uppehållstillstånd i USA för salvadoraner som sökt asyl t.o.m. 1990. (El Salvadors Ambassad)

Den salvadoranska staten är mån om att dess emigrerande befolkning är framgångsrik i bemärkelsen att de lyckas få uppehållstillstånd och ser till att behålla detta så länge som möjligt. Den territoriella jurisdiktionen må ha gått förlorad då emigranterna lämnade El Salvador, men de är fortfarande beroende av den hjälp som den salvadoranska staten kan bistå med genom sina konsulat och sin förhandlingsposition gentemot USA.

5.1.2 Dubbel nationalitet och dubbelt medborgarskap

Redan 1983 lät den salvadoranska regeringen införa möjligheten för salvadoraner att inneha dubbel nationalitet (Jones-Correa 2003 s.307), vilket betyder att de kan naturalisera sig i utlandet utan att förlora sin salvadoranska nationstillhörighet. De har fortfarande möjlighet att återvända till hemlandet och äga egendom där. (Bauböck 2003 s.715f) Det är viktigt att hålla isär begreppen medborgarskap och nationalitet som ofta används för samma sak trots sina skillnader. Nationaliteten syftar till ett formellt juridiskt medlemskap i en stat, medan medborgarskap ger

medlemmens specifika rättigheter och skyldigheter inom den nationella policyn, såsom rösträtt och rätten att kandidera politiskt. Att inneha dubbel nationalitet innebär alltså inte automatiskt att man har tillgång till alla de rättigheter och fördelar ett medborgarskap medför. (Jones-Correa 2003 s.304)

Det salvadoranska medborgarskapet utesluter numer inte medborgarskap i andra nationalstater. Det uppfattas snarare vara något som uppmuntras då det bidrar till att salvadoraner i exempelvis USA lättare kan integrera sig i det nordamerikanska samhället och därmed vinna mark både ekonomiskt och politiskt. Detta i likhet med den mexikanska förebilden där ex-president Vicente Fox i tal till diasporan uppmuntrade till att de skulle ansöka om medborgarskap i USA (Fitzgerald 2006 s.97f). Enligt den salvadoranska konstitutionen har den med salvadoransk förälder eller som är född på salvadoransk mark också salvadoransk nationalitet. Vidare är alla salvadoraner över 18 år även salvadoranska medborgare (art. 71 och 90). Det salvadoranska medborgarskapet är en underkategori till nationstillhörigheten och innebär tillgång till vissa politiska rättigheter (Legomsky 2003 s.80) som rösträtt, att kandidera politiskt och medlemskap i samt bildandet av politiska partier (art. 72). I praktiken har dock det externa medborgarskapet blivit kraftigt begränsat vad gäller politiska rättigheter.

5.2 Den utövade identiteten - politisk inkorporering

Den utövade identiteten inkluderar alla former av deltagande, såsom kulturellt, ekonomiskt och politiskt. Dock är politisk inkorporering det som efterfrågas mest av den salvadoranska diasporan idag.

På senare tid har politiska partier i El Salvador börjat se den salvadoranska diasporan som en potentiell målgrupp. Att värva partimedlemmar och bedriva valkampanjer har blivit aktuellt även i USA. FMLN har låtit emigranter delta via Internet i partiets interna val och ARENA värvade sin första medlemsgrupp i Los Angeles 2002. Presidentkandidater reste under den senaste valkampanjen runt i USA för att övertyga de salvadoranska emigranterna och deras representanter om vem av dem som bäst skulle representera diasporan, tillgodose deras behov och skapa en god relation till den amerikanska regeringen. (Andrade-Eekhoff 2004 s.75) Välstadda emigranter kan finansiera partikampanjer och är även viktiga att övertyga för att fånga rösterna från deras släkt och vänner i lokala och nationella val (Cardenal 2006 s.385). Däremot är det inte fråga om att inrätta någon direkt inhemsk representation av salvadoraner utomlands som i exempelvis Colombia och vissa stater i Mexiko där man låtit reservera kongressäten för utomlands bosatta medborgare (Chander 2006 s.71).

Trots uppmuntran till ett större politiskt engagemang hos diasporan i hemlandets angelägenheter har någon lösning för utövandet av externa medborgares politiska rättigheter inte presenterats. En salvadoransk emigrant förlorar i praktiken dessa rättigheter, med undantag för partimedlemskap, då regeringen inte tillåter utövandet. (Cardenal 2006 s.381) Det är inte uttryckligen förbjudet att rösta, men lagstiftningen gör det omöjligt för den utomlands bosatte

och kräver att man är registrerad i röstlängden på samma plats där man bor, arbetar eller har sin affärsverksamhet (Landolt 2003 s.15). Undantag kan göras för den som återvänder hem till El Salvador lagom till valet (Sheridan 2004). Man kan tala om ett andra klassens medborgarskap för de flesta emigranter. De har fortfarande rätten att kalla sig salvadoraner, men de har förlorat de rättigheter och skyldigheter det innebär och kan inte längre utöva sitt ursprungliga medborgarskap. (Cardenal 2006 s.381) Som emigrant har man i de flesta fall således ingen praktisk del i hemnationens politik så länge emigrationen varar, oavsett dubbelt medborgarskap eller ej.

Missnöjet hos den salvadoranska diasporan har inte gått förbi obemärkt. Staten har tvingats att betänka hur långt medborgarskapets rättigheter kan sträckas. Man står inför ännu en utmaning; huruvida nationell politik ska bestämmas uteslutande inom gränserna för nationalstaten. Sedan 2000 har en transnationell allians drivit kravet på möjligheten för salvadoranska emigranter att rösta i hemnationens val. Inom denna anses det endast vara en fråga om politisk vilja för att detta ska kunna realiseras och att det hör till de utomlands bosatta salvadoranernas medborgerliga rättigheter. (Landolt 2003 s.15f) Flertalet konferenser har hållits under namnet *Salvadoreños en el Mundo* (salvadoraner i världen) där bland annat kravet att få rösta utomlands har diskuterats. President Antonio Saca har sagt sig vilja bana väg för möjligheten, men reserverar sig för att det troligen inte kommer bli möjligt till valet 2009 så som kongressen önskar. (Sheridan 2004) Mexiko har sedan valet 2006 infört rösträtt från utlandet, liksom Dominikanska Republiken och Filipinerna sedan 2004. Trenden pekar på att utvidgning av de politiska rättigheterna för externa medborgare kommer att bli vanligare. (Spiro 2006 s.216f)

5.3 Sammanfattande reflektioner

Den salvadoranska regeringen har gjort stora ansträngningar för att salvadoraner ska få uppehållstillstånd i utlandet. Desto mindre uppmärksamhet har ägnats åt illegala emigranter på väg till USA, vilkas medborgerliga rättigheter och del i nationen kommit i skymundan. Det är idag möjligt för emigranter att resa till El Salvador och tillbaka samt även ha egendom där, men detta gäller förstas bara legala emigranter. Inom den juridiska sfären har dubbelt medborgarskap beviljats i teorin, men i praktiken är de rättigheter och skyldigheter som medborgarskapet normalt medför begränsade. Särskilt uppenbara är bristerna vad gäller politiska rättigheter. Salvadoraner i utlandet har fortfarande inte inkluderats i den politiska sfären, trots ständiga påtryckningar från diasporan. Undantaget är medlemskap och ekonomiskt stöd till politiska partier. Den salvadoranska regeringen kan beskyllas för att endast bry sig om diasporan för dess ekonomiska resurser, om man inte låter den inkluderas fullt ut även inom hemlandets politik.

6 Resultat

Under lång tid tillhörde de som lämnade El Salvador en förlorad befolkning. Idag beskrivs de som nationella hjältar i en nation bestående av emigranter. Med snart en tredjedel av befolkningen emigrerad och penningförsändelser som den enskilt viktigaste inkomsten för landet, är det naturligt att fråga sig vad detta får för konsekvenser för emigranternas nationella inkludering. Frågeställningen för uppsatsen var därmed: Vilken inverkan har den salvadoranska emigrationen på det salvadoranska medborgarskapets utformning?

Enligt hypotesen för uppsatsen har den salvadoranska statens agerande, i syfte att bevara banden till diasporan, haft omfattande inverkan på hur diasporan inkluderas i nationsgemenskapen. I analysen av El Salvador framträder utvecklingen av ett externt medborgarskap, men det är ett medborgarskap med begränsningar.

För salvadoraner har det varit möjligt att inneha dubbel nationalitet sedan snart 25 år. Därigenom knyts de till den salvadoranska staten och kan om de önskar återvända till hemlandet för att stanna på obestämd tid. Detta innebär ett formellt juridiskt medlemskap i nationen. Vad som däremot är nytt i sammanhanget och som utmärker framväxten av ett externt medborgarskap är statens institutionella och strategiska förändringar. Den salvadoranska regeringen söker aktivt att inkorporera diasporan i hemlandet, samtidigt som emigranter uppmuntras att etablera sig i det nya landet (läs USA). Det ska vara möjligt för dem att behålla och utöva sin salvadoranska identitet på avstånd för att på så sätt fortsätta känna sig som en del av den salvadoranska nationen.

Nya institutioner har inrättats för att ge uppmärksamhet åt emigranternas behov och potential. En av utrikespolitikens centrala arbetsuppgifter är att förstärka banden till diasporan. Man följer en strategi där fokus för arbetet fastställs i termer av social-kulturell och ekonomisk inkorporering. Genom en rad olika program med historisk, geografisk och kulturell karaktär ska den salvadoranska identiteten kultiveras. Kollektiva penningförsändelser till projekt på hemmaplan är ett sätt för staten att få emigranter att på solidarisk väg bidra ekonomiskt till den nationella utvecklingen. Vidare har omfattande ansträngningar gjorts för att konsulaten utomlands ska göra det enklare för emigranter att få uppehållstillstånd och vara behjälpliga för att de ska kunna naturalisera sig i utlandet. Förhandlingar bedrivs ständigt för att förbättra relationerna till mottagarländerna och för att förlänga avtal om uppehållstillstånd. Det är huvudsakligen de emigranter som framgångsrikt nått sin destination som kan få hjälp, medan de som misslyckats, blivit deporterade och befinner sig i transitländer får mindre uppmärksamhet. Därmed kan det ifrågasättas om verkligen alla emigrerande salvadoraner kan sägas inneha samma externa medborgarskap.

Enligt salvadoransk lag är det numera möjligt att inneha dubbelt medborgarskap men detta betyder inte särskilt mycket i praktiken då de politiska rättigheter medborgarskapet medför är strängt begränsade för den emigrerande medborgaren. Varken rösträtt eller rätten att kandidera politiskt innehas av emigranter. Det finns inte heller någon politisk representation av diasporans intressen på hemmaplan. Den salvadoranska statens förmåga att försvara sina externa medborgares rättigheter är i praktiken begränsad till de konsulära tjänster de erbjuder.

Tilltagande emigration och en ny relation till diasporan har även fått konsekvenser för nationalstaten. Genom sin nya strategi låter regeringen nationen överskrida territoriella gränser utan att statens territorium förändras. Detta görs för att förverkliga ekonomiska och politiska målsättningar som annars vore svåra att uppnå. El Salvador som nation har fått en global karaktär till vilken man söker inkludera salvadoraner jorden runt. Den salvadoranska statens roll har knappast försvagats av dessa förändringar, utan snarare förstärkts. Medborgarskap fortsätter att vara ett medlemskap i hemnationen som emigranterna efterfrågar och staten har fortfarande huvudrollen för medborgarskapets innehåll och utövning.

Avslutningsvis kan det konstateras att det externa medborgarskapet inte är likvärt med det som innehas av salvadoraner bosatta i El Salvador, eftersom det inte ger samma rättigheter. Diasporan har hittills uteslutits från politiskt deltagande i hemlandet, vilket gjort att de av många uppfattas som andra klassens medborgare. Mest tid har staten ägnat åt hur den salvadoranska diasporans ekonomiska potential ska tas till vara och komma landets utveckling till gagn. Desto mindre tid har lagts på att låta den ta del av de politiska beslut som formar El Salvadors framtid. Många kritiker menar att emigranter fortfarande har flera ekonomiska skyldigheter, men inga politiska rättigheter. Det är knappast av genuin nationalistisk solidaritet som staten agerar, utan snarare av ren pragmatism. En förklaring till regeringens försiktiga agerande kan vara att diasporan skulle utgöra en stor och inflytelserik målgrupp, som vore svår att kontrollera. Det bör framhållas att det externa medborgarskapet är något som förhandlas fram mellan stat och diaspora. Den internationella trenden pekar åt vidare inkludering och det är inte otroligt att den salvadoranska regeringen ger vika inför diasporans krav på politisk inkorporering inom en snar framtid. Det externa medborgarskapet för salvadoraner är fortfarande i sitt inledande skede.

Som framtida forskningsförslag vore det intressant att utreda huruvida emigranter *bör* ha tillgång till politiska rättigheter som extern rösträtt i hemlandet. En studie skulle kunna göras utifrån en normativ teoribildning där demokratiska fördelar och nackdelar som kan tänkas förekomma diskuteras. Är det rimligt att diasporan lämnas utanför eller endast inkluderas delvis om en verklig nationell identitet ska konstrueras? Argumenten är många och debatten het inom den relativt begränsade forskning som bedrivs på området. Emigrationen utgör inte bara en utmaning för medborgarskapet, utan även för demokratin.

7 Referenser

- Andrade-Eekhoff, Katharine - Silva Ávalos, Claudia Marina, 2004. "La Globalización de la periferia: Flujos Transnacionales Migratorios y el Tejido Socio-productivo Local en América Central", *Revista Centroamericana de Ciencias Sociales*, 1(1):57-86.
- Barry, Kim, 2006. "Home and away: the construction of citizenship in an emigration context", *NYUL Review*, 81(1):11-59.
- Bauböck, Rainer, 2003. "Towards a political theory of migrant transnationalism", *International Migration Review*, 37(3):700-723.
- Brackley, Dean, 2006. "Matrimonio desigual: emigración salvadoreña y política estadounidense", *Estudios Centroamericanos – ECA*, 61(693-694):729-735.
- Cardenal, Rodolfo, 2006. "El desafío de la diáspora al Estado y la ciudadanía", *Estudios Centroamericanos – ECA*, 61(690):379-391.
- Castles, Stephen - Miller, Mark J., 2003. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. 3:e upplagan. New York: Guildford Press.
- Chander, Anupam, 2006. "Homeward bound", *N. Y. U. L. Review*, 81(1):60-89.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2002. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 1:a upplagan. Stockholm: Elanders Gotab.
- Fernández, Christian, 2005. *Medborgarskap Efter Nationalstaten – Ett Konstruktivt Förslag*. Göteborg: Intellecta Docusys.
- Fitzgerald, David, 2006. "Rethinking Emigrant Citizenship", *NYUL Review*, 81(1):90-116.
- Gammage, Sarah, 2006. "Exporting people and recruiting remittances: a development strategy for El Salvador?", *Latin American Perspectives*, 33:75-100.

- Hamilton, Nora – Stoltz Chinchilla, Norma, 1991. "Central American Migration: a Framework for Analysis", *Latin American Research Review*, Vol. 26(1):75-110.
- Hollifield, James F., 2000. "How can we bring the state back in?", i Caroline B. Brettell - James F. Hollifield (red.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. London: Routledge.
- Itzigsohn, Jose, 2000. "Immigration and the boundaries of citizenship: the institutions of immigrants' political transnationalism", *International Migration Review*, 34(4):1126-1154.
- Jones-Correa, Michael, 2003. "Under two flags: dual nationality in Latin America and its consequences for naturalization in the US", i David, A. Martin och Kay Hailbronner (red.), *Rights and Duties of Dual Nationals: Evolution and Prospects*. London: Kluwer Law International.
- Landolt, Patricia – Autler, Lilian – Baires, Sonia, 1999. "From hermano lejano to hermano mayor: the dialectics of salvadoran transnationalism", *Ethnic and Racial Studies*, 22(2):290-315.
- Landolt, Patricia, 2003. "El Transnacionalismo Político y el Derecho al Voto en el Exterior: el Caso de El Salvador y sus emigrantes en Estado Unidos", i Leticia Calderón (red.), *Votar en la Distancia: la Extensión de Derechos Políticos a Migrantes, Experiencias Comparadas*. Mexiko DF: Instituto de Investigaciones Dr José Ma. Luis Mora.
- Legomsky, Stephen, 2003. "Dual Nationality and Military Service: Strategy Number Two", i David A. Martin – Kay Hailbronner (red.), *Rights and Duties of Dual Nationals: Evolution and Prospects*. London: Kluwer Law International.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur
- Lungo, Mario, 2002. "La política migratoria del actual gobierno: Una revisión crítica", *Estudios Centroamericanos –ECA*, (648):873-878.
- Mahler, Sarah J., 1995. *American Dreaming: Immigrant Life on the Margins*. Princeton: Princeton University Press.
- Marroquín-Parducci, Amparo, 2005. "Tres veces mojado: migración internacional, cultura e identidad en El Salvador", *Estudios Centroamericanos - ECA*, (679-680):465-474.

- Martínez-Saldaña, Jesús, 2003. "Los Olvidados Become Heroes: The Evolution of Mexico's Policies Towards Citizens Abroad", i Eva Østergaard-Nielsen (red.), *International Migration and Sending Countries: Perceptions, Policies and Transnational Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Nyberg-Sørensen, Nina - van Hear, Nicholas - Engberg-Pedersen, Poul, 2002. *The Migration-Development Nexus. Evidence and Policy Options*. Genève: IOM Migration Research Series.
- Østergaard-Nielsen, Eva, 2003. "International Migration and Sending Countries: Key Issues and Themes", i Eva Østergaard-Nielsen (red.), *International Migration and Sending Countries: Perceptions, Policies and Transnational Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rodriguez, Robyn N., 2002. "Migrant heroes: nationalism, citizenship and the politics of filipino migrant labor", *Citizenship Studies*, 6(3):341-356.
- Rubio-Marín, Ruth, 2006. "Transnational Politics and the Democratic Nation-State: Normative Challenges of Expatriate Voting and Nationality Retention of Emigrants", *NYUL Review* 81(1):117-147.
- Schuck, Peter H., 2006. "Kim Barry's Fruitful Provocation", *NYUL Review* 81(1):3-10.
- Smith, Robert, 1999, "Reflections on Migration, the State and the Construction, Durability and Newness of Transnational Life", i Ludger Pries (red.), *Migration and Transnational Social Spaces*. Hants: Aldershot Publishing Ltd.
- Smith, Robert C., 2001. "Current Dilemmas and Future Prospects of the Inter-American Migration System", i Aristide R. Zolberg and Peter M. Benda (red.), *Global Migrants, Global Refugees: Problems and Solutions*. New York: Berghahn Books.
- Soysal, Yasemin N., 1994. *Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Citizenship in Europe*. Chicago: University of Chicago
- Spiro, Peter J., 2006. "Perfecting Political Diaspora", *NYUL Review*, 81(1):207-233.

Internetkällor:

BCR, El Salvadors Centralbank

www.bcr.gob.sv/estadisticas/series_estadisticas.html (2007-05-02)

- DIGESTYC, Generalstyrelsen för statistik och census i El Salvador
www.digestyc.gob.sv/DigestycWeb/Estad_Demograficas/infodemo.htm
(2007-05-03)
- El Salvadors konstitution
www.georgetown.edu/pdba/Constitutions/ElSal/elsalvador.html (2007-05-07)
- El Salvadors Ambassad i Washington
www.elsalvador.org/home.nsf (2007-05-03)
www.elsalvador.org/home.nsf/comunidad (2007-05-03)
- DGACE, Generalstyrelsen för uppmärksammandet av gemenskapen i utlandet
[http://www.rree.gob.sv/Sitio/Img.nsf/vista/Documentos/\\$file/DGACE.pdf](http://www.rree.gob.sv/Sitio/Img.nsf/vista/Documentos/$file/DGACE.pdf)
(2007-05-03)
- Migration Information Source
<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=137> (2007-05-02)
- Ministerio de Relaciones Exteriores (Utrikesdepartementet)
www.rree.gob.sv/sitio/sitiowebrrree.nsf/pages/ssalvext_viceministerio
(2007-05-10)
www.rree.gob.sv/sitiowebrrree.nsf/pages/ssalvext_cultura (2007-05-10)
www.rree.gob.sv/sitio/sitiowebrrree.nsf/pages/ssalvext_unisol (2007-05-10)
www.rree.gob.sv/sitio/sitiowebrrree.nsf/pages/extensiontps (2007-05-03)
www.rree.gob.sv/sitio/sitiowebrrree.nsf/pages/ssalvext_asuntoscomunitarios
(2007-05-03)
- Sheridan, Mary Beth
www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A23038-2004Oct10.html
(2007-05-19)
www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A54436-2005Jan6.html
(2007-05-19)
- UNDP (2004): "Informe sobre Desarrollo Humano El Salvador 2003 (IDHES). Desafíos y Opciones en tiempos de Globalización". PNUD El Salvador.
www.desarrollohumano.org.sv/migraciones/informes_anteriores/idh2003.pdf
(2007-05-07)
- UNDP (2005): "Informe sobre Desarrollo Humano El Salvador 2005 (IDHES). Una Mirada al Nuevo Nosotros. El Impacto de las Migraciones". PNUD El Salvador.
www.desarrollohumano.org.sv/migraciones/2005espanol.htm
(2007-05-07)
- Världsbanken, "Global Economic Prospects: Economic Implications of Remittances and Migration", 2006.

www.worldbank.org/prospects/gep2006 (2007-05-19)